

לציפוי סירה בשכבת עפרן נגד חדירת מים. משמאל: לזיפות גגות של בתים נגד הגשם.

כני כבד מדפני 2500 שנה משתמשים כנפט גודמי לצרכי יומיום. מימין: בתור תרופה. במרכז:

אין כמעט חדש תחת השמש. סידרת ציורים זו, שהוכנה על פי ציורי-קיר בבבלים, מראה את

מה אתה יודע על

ויעשו כן. אחרי כלותם, והשמש יצא על הארץ והעבים נפוצו, והנה אש אלהים מתלקחת בקרבן וישתומם כל העם מסביב... ויהי כי אכל הקרבן, ויצו נחמיה לצקת את המים (הקפואים) הנות רים על הרצפה. וחלה להבה ותבלע את האש מעל המזבח... ויקרא נחמיה את שם המקום (אשר בו נמצאו המים הקפואים) הפטר — ואחרים קראו לו נפטר.

לסיפור זה הוסיף הנשיא יצחק בן-צבי דברי פרשנות משלו, במכתב כרכה ששלח השבוע לשר הפיתוח דב יוסף. כתב הנשיא: „כדאי להוסיף שלא רק הקרבן של נחמיה עלה באש בעקב קרני השמש הלוהטים, שהדליקו את ה- נפט, אלא דבר דומה לכך אירע כנראה בימי אליהו הנביא, כאשר ציוה לשפוך נוזלים על המזבח.“

האש היוונית

ביוניק, הקיסרות הרומית המזרחית האדירה, ידעה למצוא לנוול השחור שימוש מודרני יותר כחומר מלחמתי. בשנת 673, שעה ששבטים ערביים הטילו מצור על עיר הליופוליס הבינונית, נדהמו לוחמי המדבר מאמיני דת מוחמד החדשה, כאשר לפתע הופעל נגדם נשק חדש. עד אז היו רגילים לחצים ורמחים ולאבנים גדולות שנורו מחומות ערים במצור. הפעם ירו היוונים פצצות תבערה שהציתו להבות עזות במחנה המתקיפים. הערבים נסוגו בבהלה, הפיצו את ש" האש היוונית הקטלנית, אשר אי-אפשר היה לכבוהה.

קשה לתאר הי יומיום בלי נפט. הוא מתניע את המכוניות והמטוסים, מסובב את גלגלי ה- תעשייה, מספק מאור וחשמל, משמש חומר יסוד בייצור שמנים, סבון, חומר-נפץ ורפואות. הוא גם איפשר שתי מלחמות עולמיות.

בסחון המדינה בנוי במידה רבה על האפי שרות להשיגו בכמויות בלתי-מוגבלות ובדרכים נוחות. אילו נפסק ייבוא הנפט, היתה מתער ערת כל מערכת החיים המודרניים. בשנות המל- חמה, כאשר הונהג קיצוב הדלק, נדמה היה כאילו קוצצו כנפי האורח: הוא לא יכול היה לנסוע לשפת-הים כרצונו, האוטובוסים לא זזו מתחנתם עד אשר לא נדחס בתוכם מספר הנוס- עים המכסימאלי.

לעקרת הבית הקוונה פח נפט למטבחה ול- מכונאי המכניס סולר למנועו האדיר, נדמה כי הנפט הוא התגלית החשובה ביותר בתולדות האנושות — תגלית שגם האטום האדיר לא יוכל לרשת את מקומה לחלוטין. בעיני בן המאה העשרים, הנפט ומוצריו הם ברכת המזע המודרני של דורם. אולם ההיסטוריה של הנפט עתיקה הרבה יותר מתולדות המכונה החשמלית, השימוש בו עתיק כמעט כגוע האנושי.

הנם של אליהו הנביא

האשורים הכירו אותו, כוהני פרס השתמשו בו במקדשיהם. שרידי תרבויות קדומות מראים את בני בבל מנצלים את הנפט הגלמי לזיפות גגות בתיהם ודפנות סירותיהם, ואילו האינדיא- נים של אמריקה האמינו בסגולותיו הרפואיות. השימוש היה אז מוגבל ביותר, כי איש לא קדח בארות של אלפי מטרים על מנת להוציא את הנוזל השחור מקרב האדמה. הוא נאסף במקומות חלחול, בהופיעו בכוחות על פני האדמה.

ספר החשמונאים, אף העניק לנוזל את השם שנשאר כמעט ללא שינוי עד היום: נפטר. „כאשר הגלו אבותינו ארצה פרס“, כתוב באותו ספר, משנת 124, „לקחו הכהנים הקדושים את האש בסתר מעל המזבח ויטמנו אותה בשוחה עמוקה ויבשה, לשמרה. ולא ידע איש את מקומה.“

כאשר שבו היהודים מגלות פרס, ממשיך אותו סיפור, שלח נחמיה כמה מבני הכהנים להחזיר את אש הקודש אל בית-המקדש. אך במקום שנטמנה האש נמצאו עתה רק „מים קפואים“. וכאן בא הקטע המפליא: „ויצו נחמיה לשאב את המים ולהביאם. ויהי בהק ריבם את קרבן השם ויצו אותם לזרוק מן המים על העצים ועל הקרבן אשר על המזבח.“

ההנפטים?

משך מאות שנים שמרה ביוניק על סוד תע- שיית הנשק החדש, שמרכזה נקבע בקונסטנטי- נופול, בירת הקיסרות. השימוש בו שוכלל, כלל ירייה מתוך צינורות מתכת למרחקים גדולים. הדבר היחיד שהיה ידוע עליו היה כי חומר היסוד שבו השתמשו היוונים היה נפט גלמי, שהובל לקונסטנטינופול מסביבות מוסול וקיר- קוק שבצפון. כוחו כנשק אדיר נמוג רק לאחר שנפוץ השימוש באבק השריפה במאה ה-14. עם היעלם האש היוונית נדמה היה כי ירד הנפט מבמת ההיסטוריה האנושית.

הסקירה בעמודים אלה הוכנה על-ידי מערכת „העולם הזה“ בעזרתם הפעילה של אנשי מכון וויצמן, מחלקת התקנים, משרד הפיתוח, הגיאולוג של חברת לפידות ואנשי מדע רבים. תודת מערכת „העולם הזה“ מובעת להם בזה.

נפט, כטיט לבניין ואילו העבר משמאל משומן את ציר מרכבת אדונו בסוג שמן שהופק מנפט.

תני לאור מנורות קיר, בהן כווער נפט. פועלי הבניין של אותו דור משתמשים באדמה ספוגת

עבדים אשוריים אלה (ימין) המנפנפים אוויר צח לאדוניהם בשעת משתה. עושים את מלאכ-

